

Stadskasteel Zaltbommel

Jaarverslag 2022

Inhoudsopgave

Kengetallen	blz 2
Van het bestuur	blz 2
Vrijwilligers	blz 3
Educatie	blz 4
Conservator	blz 6
PR	blz 8
Beheerder	blz 9
Bezoekerscijfers	blz 10

Kengetallen Stadskasteel Zaltbommel 2022

Organisatie	Stichting Museum Stadskasteel Zaltbommel
Opgericht	1905
Adres	Nonnenstraat 5, 5301 BE Zaltbommel
Telefoon	0418-512617
Website	www.stadskasteelzaltbommel.nl
E-mail	info@stadskasteelzaltbommel.nl
Registratie	vanaf 2000 geregistreerd museum
Collectie	Historie, kunst en kunstnijverheid Bommelerwaard, Leven en werk van Fiep Westendorp
Openingsuren	24 uur per week. Dinsdag t/m zondag van 13.00 tot 17.00
Vrijwilligers	Bijna 50
Bezoekers	7.012 inclusief deelnemers educatieprojecten en bezoekers tuin 16.000 digitale bezoekers (2020)

Van het bestuur

Bij het ter perse gaan van dit jaarverslag heeft het bestuur van de Stichting Museum Stadskasteel Zaltbommel zich als volgt samengesteld:

Francien Van Dam-Peels, voorzitter
Martijn van Namen, penningmeester
Pieter Scholten, bestuurslid activiteiten en externe betrekkingen

Het bestuur is nog op zoek naar iemand die de rol van secretaris op zich wil nemen. Met ingang van 1 juni is Tommy van Willigen beheerder Timo Lam opgevolgd die met ingang van 1 april 2022 een betrekking elders had aanvaard. Het bestuur constateert met tevredenheid dat er in het afgelopen jaar grote vorderingen zijn geboekt met name bij de herinrichting en de daaraan gepaard gaande verbetering van de presentatie van de vaste collectie .(zie ook onder bijdrage conservator) Sinds het begin van het jaar is er een groep vrijwilligers actief die zich wekelijks op woensdagochtend bezighoudt met het onderhoud en inrichting van de kasteeltuin.

Verder heeft het bestuur een protocol ongewenst gedrag vastgesteld. Eugenie de Jong heeft haar werkzaamheden als vertrouwenspersoon overgedragen aan Ans Ruyken.

Niet onvermeld mag blijven dat het brede scala aan mogelijke bezoekersbelevingen is uitgebreid met een nieuwe loot aan de stam: de zogenaamde theatrale lezing. Dit komt er in grote lijnen op neer dat de conservator wordt bijgestaan door een acteur die de rol van een historische figuur (bijvoorbeeld Dirk van Haften) speelt en die in die rol aan de lezing meer dramatische spanning meegeeft (zie ook bijdrage van conservator)

Over de voortgang van de plannen voor het Fiep Paviljoen valt momenteel niet veel te melden.

Voor de mededelingen van de penningmeester verwijzen wij de lezer naar het financieel jaarverslag over 2022.

Francien van Dam-Peels, voorzitter

Vrijwilligers

Het totaal aantal vrijwilligers schommelt zo rond de vijftig. In 2022 zijn 18 nieuwe vrijwilligers toegetreden, waarvan drie voor het bestuur (waarvan 2 voortijdig ook weer vertrokken zijn), één voor social media, één voor klussen, twee voor het museumdepot, twee voor de baliedienst en zeven voor de cafédienst. Diverse nieuwe vrijwilligers meldden zich aan voor meerdere taken. Vier aangemelde vrijwilligers zijn uiteindelijk niet van start gegaan en uitgeschreven. Van twee vrijwilligers namen wij afscheid.

Met nieuwe vrijwilligers houden wij bij het inschrijven, een informatief kennismakingsgesprek, vervolgens verzorgt de conservator een rondleiding. Voor vrijwilligers die café- of baliediensten gaan verrichten is er een inwerkprogramma door een ervaren vrijwilliger. Daarnaast houdt de coördinator met nieuwe vrijwilligers een (informeel) evaluatiegesprek na de eerste zelfstandige dienst.

Er is een betere vrijwilligersadministratie opgezet. De update van de lijst gaat op gezette tijden naar bestuur en beheerder.

Vanaf 2022 werden de vrijwilligersbijeenkomsten geleid voor de coördinator vrijwilligers. Halverwege het jaar is besloten om het tijdstip van 17 uur af te wisselen met 19.30 uur, zodat vrijwilligers die structureel verhinderd zijn om één van de tijden, toch een keer kunnen komen. De bijeenkomsten werden goed bezocht en gewaardeerd.

Door de coördinator vrijwilligers is een waarderingsbeleid opgesteld dat is goedgekeurd door het bestuur. Het is van cruciaal belang om onze vrijwilligers te waarderen, om contact met hen te houden en hen zo hopelijk langer aan ons te binden. In 2022 zijn met een inhaalslag jubilerende vrijwilligers gehuldigd, voor zover aanwezig op de maandelijkse bijeenkomst. Voor het gedenken van verjaardagen is een vrijwilliger bereid gevonden. Mensen die getroffen werden door ernstige ziekte of ongeluk kregen een attentie.

Verder heeft deze op verzoek van het bestuur een aantal enquêtes uitgezet onder de vrijwilligers: tuinentree, herkenbaarheid vrijwilligers en i.v.m. horecavergunning.

Liet Waller, vrijwilligerscoördinator

Educatie

Organisatie Algemeen

De kunst- en erfgoededucatie vindt plaats onder auspiciën van het MuseumAtelier. De activiteiten vinden plaats in het museum, het atelier en op de scholen. De doelstelling is om kinderen, maar ook - direct en indirect - volwassenen, met erfgoed in aanraking te laten komen en kunst- en cultuurdeelname te bevorderen. Met inspirerende educatie-programma's, projecten en buitenschoolse activiteiten wordt de museumcollectie levendig gemaakt en het museum onder de aandacht gebracht bij inwoners van de Bommelerwaard, Tielerwaard, Noord- Brabant, Land van Heusden en Altena en het Land van Maas en Waal.

Het MuseumAtelier wordt aangestuurd en uitgevoerd door erfgoed/kunstdocent Jacqueline Jans, zelfstandig ondernemer onder de handelsnaam JJans Creatieve Educatieve Projecten. Zij ontwikkelt en voert programma's uit, onderhoudt contacten, begeleidt en stuurt vrijwilligers en vakdocenten aan tijdens educatieprogramma's. Er is een samenwerkingsovereenkomst tussen het MuseumAtelier en Stichting Stadskasteel met alle taken, financiële regelingen en verantwoordelijkheden die jaarlijks bijgesteld worden. Werving, aanbod en boekingen worden verzorgd door het MuseumAtelier/JJans CEP en gaan o.a. via direct mail en contact met de scholen, het digitale platform 'Reizen in de Tijd' van Erfgoed Gelderland, WelzijnBommelerwaard SjorsCreatief, CultuurCoach Evelien Baudoin, diverse netwerken en cultuurorganisaties, gedrukte media en sociale media via o.a. Facebookpagina/Instagram MuseumAtelier, digitaal platform padlet.com en de website van Museum Stadskasteel.

Educatielessen in het Museum

Na de museumsluiting in de eerste maanden van het jaar vanwege Corona zijn er 21 schoolklassen op bezoek geweest tussen maart en juli voor een lesochtend binnen het educatieproject 'Tijdreizen in de Bommelerwaard'. Dat zijn ongeveer 630 bezoekers (leerlingen en begeleiders). Het educatieproject wordt financieel ondersteund door het Fonds voor Cultuurparticipatie. Het project is gestart in schooljaar 2020/21 en loopt door in schooljaar 2022/23 en 2023/24. De scholen betalen €100,00 entreekosten per groep aan het museum. Per jaar worden er twee nieuwe themalessen ontwikkeld. In schooljaar 2021/2022 was dat 'Om niet te vergeten' over de Tweede Wereldoorlog in samenwerking met Stichting Museum Mikwe voor groep 7-8. Voor groep 3-4 is de les 'Mijn familie' over stambomen en wapenschilden. Voor de lessen is bij de scholen om een evaluatie gevraagd. Alle lessen zijn erg goed ontvangen en scholen hebben deze lessen ook voor 2023 weer opnieuw geboekt. In schooljaar 2022/23 hebben er tot eind december 7 groepen deelgenomen aan de themalessen 'De kroniek van'. Dat zijn ongeveer 210 bezoekers (leerlingen en begeleiders). Daarnaast zijn er in 2022 nog 2 extra groepen geweest (in totaal 38 bezoekers) met een aangepast programma over Fiep Westendorp en een bezoek van de kunstklas 1 Cambium College Buys Ballot.

Erfgoedlessen op school

JJans Creatieve Educatieve Projecten/MuseumAtelier heeft gedurende 80 dagdelen diverse erfgoed- en kunstlessen verzorgd op verschillende scholen in de Bommelerwaard,

Tielerwaard, Noord- Brabant, Land van Heusden en Altena, Land van Maas en Waal. Tijdens de les is de museumcollectie en het aanbod van het Museum Stadskasteel onder de aandacht gebracht. De leerlingen en leerkrachten werden hierbij opgeroepen om particulier het museum te komen bezoeken, aan buitenschoolse kunstactiviteiten mee te doen of educatielessen te boeken. Er is een filmopname gemaakt waarin de erfgoeddocent op zoek gaat naar Hugo de Groot in het Museum Stadskasteel. Deze film is met de scholen gedeeld in een digitale lesbrief. Hiermee wordt de interesse voor het museum, collectie en lesaanbod geprikkeld. Voor 2023 zijn er meerdere lessen geboekt bij het Museum Stadskasteel door scholen uit de Bommelerwaard, Tielerwaard en Noord-Brabant. Om het bezoek aan het museum te stimuleren zijn de eindwerkstukken van het kunstproject Kunstmin tentoongesteld tijdens de expositie van Kunstrandje XXL in de tuin van het Museum. Met de lessen op scholen werd een bereik gehaald van ongeveer 2080 kinderen én hun gezinnen die kennis over de historie, de collectie én informatie over het Museum Stadskasteel tot zich hebben genomen.

Buitenschoolse activiteiten en atelierlessen

Het MuseumAtelier heeft negen buitenschoolse activiteiten en dertig dagdelen atelierlessen voor kinderen verzorgd op de locatie Museum Stadskasteel. Ongeveer 125 verschillende kinderen en een veelvoud aan bezoekende volwassenen hebben hierdoor de museumlocatie bezocht. Tijdens deze creatieve activiteiten werden de onderwerpen gelinkt aan de museumcollectie en is er aandacht besteed aan o.a.: Collectie Fiep Westendorp, Orgeldag, Kunstrandje XXL, 'landkaarten en vestingwerken' aansluitend bij de exposant, scholenproject Kunstmin, Kinderboekenweek, Maarten van Rossem en architectuur van het kasteel, Gelderse verhalen; Maarten als veldheer van Gelre en zijn Gelderse kastelen en huizen. Deze activiteiten zijn gefinancierd door o.a. de eigen bijdrage van de deelnemers, inkomsten huur en entree, bijdrage Spel&-Cultuurbudget Welzijn Bommelerwaard en de bijdrage Gelderse Verhalen van de Provincie Gelderland.

Speur- en ontdektocht

In het museum konden kinderen in 2022 aan de balie een speurtocht ophalen bedoeld voor twee verschillende leeftijdsgroepen: 3+ en 8+. Aangezien de collectiepresentatie in 2023 hernieuwd wordt in het kader van Gelderse Verhalen, worden er nieuwe zoek/speltochten gemaakt in 2023.

Kinderen kunnen bij het museum nog steeds de Fiep-Speurkaart komen ophalen, deze is ontwikkeld i.s.m. Binnenstadfonds Zaltbommel/ beleefzaltbommel en MuseumAtelier. Bij inlevering van de speurkaart bij het museum ontvangen de kinderen een gratis entreekaart en een kleine traktatie in het museum café. De gratis entreekaart is maximaal drie maanden geldig en alleen in te leveren bij minimaal één betaalde volwassenen per twee kinderen.

Jacqueline Jans, Kunst/erfgoeddocent

Conservator

Herinrichting

Het museum heeft zich in het beleidsplan het doel gesteld om de presentatie de komende jaren zo in te richten dat wij ons publiek de geschiedenis van de Bommelerwaard als een logisch verhaal, van oudheid tot heden, kunnen tonen. In 2022 hebben de belangrijkste voorbereidende werkzaamheden voor de herinrichting plaatsgevonden. De presentatie in de Maarten van Rossemkamer, Tachtigjarige-Oorlogkamer en kelder zijn aangepast. De belangrijkste teksten en verhaallijnen zijn opgesteld. Eind 2022 zijn concrete afspraken gemaakt met leveranciers van vitrines en verlichting. De eerste maanden van 2023 wordt de herinrichting van de benedenverdieping uitgevoerd.

In de museumtuin is de nieuwe huisstijl al in 2022 geïmplementeerd en is de informatievoorziening verbeterd door nieuwe informatieborden bij de objecten.

Tentoonstellingen en publieksactiviteiten

Zoals aangegeven in het beleidsplan stelt het museum zich ten doel om tentoonstellingen intern, op het eigen terrein, te organiseren en daar activiteiten en publicaties aan te verbinden. In 2022 heeft het museum verschillende tentoonstellingen georganiseerd in het museumcafé, soms direct aansluitend op bredere culturele evenementen in de gemeente, dan weer over meer museale onderwerpen.

Stadsgezichten: verrassende stadsgezichten uit de eigen collectie

Orgeldag: in samenwerking met De Poortერი, de Maartenskerk, TIB en Kunstrandje

Gerard Menken: Inspiratie in de Bommelerwaard, met publicatie en lezingen

José Frijs: Houtsnedes van vestingwerken (o.a. tijdens Kunstrandje XXL) met demonstratie

Religieuze kunst uit de eigen collectie

In 2022 heeft het museum naar manieren gezocht om de bezoekers op uiteenlopende manieren inhoudelijk kennis te laten maken met de museumcollectie en verhalen uit de streekgeschiedenis. Zo was het museum in 2022 een vaste locatie tijdens het maandelijkse Kunstrandje. Bij de tentoonstelling over Gerard Menken heeft het museum verschillende lezingen georganiseerd. Ten gelegenheid van de 450-jarige herdenking van de bevrijding van Zaltbommel door de geuzen, heeft het museum theatervertellingen georganiseerd. Daarnaast waren er ook bredere publieksactiviteiten, waarbij de Museumtuin als decor diende. Zo organiseerde het museum een taxatiedag, waarbij bezoekers twee eigen stukken konden laten taxeren door een erkend kunsttaxateur. Tijdens Kunstrandje XXL was er een keramiekmarkt met werk van Marianne Grim in de tuin en waren bezoekers welkom tijdens Sint Maarten en Sinterklaas.

Aanwinsten en bruiklenen

In 2022 hebben we verschillende schenkingen aangenomen, die passen binnen de gestelde kaders van het collectieplan.

Een aquarel van Gerard Menken door dhr. C.D.B. van Ham

Drie schilderijen van Jan Dekker, door mevr. Bianca Veenendaal

Acht ontbrekende nummers van het Sint Maarten Bulletin door mevr. L. van Tongerloo

Herinneringskokertje van Albertus de Kruijff, door dhr. H. Buiteman

Klok Daniël van Dorp en Stoel Karel Sluyterman (Onder den Sint Maarten) uit het nalatenschap van Peter de Rijcke

Diverse stukken historisch textiel

Inkomende bruiklenen:

Langdurige bruiklenen zijn dit jaar gecontinueerd.

Uitgaande bruiklenen:

Diverse collectiestukken in bruikleen gegeven aan Jacqueline Jans van het MuseumAtelier ten behoeve van educatieve projecten

Gazelle transportfiets, 1953 (inv. 3161ai) aan Elliz in Company Fiets + Techniek

Tekening Fiep Westendorp en VVV-gidsje Zaltbommel (1937) in bruikleen gegeven aan TIB Bommelerwaard

Drie bruiklenen van de gemeente Maasdriel zijn in 2022 geretourneerd.

Beheer en Restauratie

In het najaar van 2022 hebben de beheerder en conservator het beheer en behoudsplan herzien. Er is een eerste selectie gemaakt van objecten die kunnen worden afgestoten. De beheerder heeft enkele kleinschalige restauraties en conserverende werkzaamheden uitgevoerd.

Collectie

In 2022 zijn de belangrijkste stukken uit de museumcollectie opnieuw getaxeerd. We zijn bij schrijven nog in afwachting van het nieuwe taxatierapport. De conservator heeft een werkgroep Collectie en Depot opgezet. De werkgroep doet onderzoek en werkt systematisch aan het organiseren en schoonhouden van het depot.

Publicaties

We hebben dit jaar weer regelmatig beeldmateriaal geleverd voor publicaties van historici en kunsthistorici. Ook heeft het museum nieuwsupdates geschreven voor het lokale historische tijdschrift Tussen de Voorn en Loevestein. In januari heeft het museum actief meegewerkt aan de TV-uitzending 'Oogje op Gelderland' van Omroep Gelderland. Als begeleiding bij de Menken-tentoonstelling hebben we in eigen beheer een boekje gepubliceerd: 'Inspiratie in de

Bommelerwaard. De schilderkunst van Gerard Menken (1919-2004)'. In september heeft de conservator een radio-interview gegeven voor Radio Gelderland over Fiep Westendorp, ter gelegenheid van de 70ste verjaardag van Jip en Janneke. Aan het einde van 2022 heeft het museum beeldmateriaal aangeleverd voor het verzamelalbum van Albert Heijn Zaltbommel en de Historische Kring Bommelerwaard.

Roland Gieles, conservator

PR

Gelukkig kwam er in 2022 een einde aan de stringente maatregelen gerelateerd aan Corona. Vanaf maart konden we weer volledig open voor publiek. Tijdens de lockdown hebben we geprobeerd ons publiek betrokken te houden, door regelmatig van ons te laten horen. Maar er gaat natuurlijk niets boven 'echte' bezoekers. In 2022 hebben we afscheid genomen van één van onze PR-vrijwilligers, die voornamelijk betrokken was bij de social media. We hebben in Karen de Bondt een waardige opvolgster gevonden. Karen is in het laatste kwartaal van 2022 begonnen. We hopen dat we in 2023 weer veel bezoekers mogen ontvangen. We hebben vooral hoge verwachtingen van het project Gelderse Verhalen.

Social Media

Het aantal volgers op Facebook is stabiel en ligt rond de 700. Ook in 2022 hebben we meer de nadruk gelegd op Instagram, waarbij de berichten wel worden doorgeplaatst op Facebook. Het aantal volgers op Instagram is gestegen naar 850, een heel mooi resultaat. Op Insta werken we nu meer met een nieuwe functionaliteit genaamd 'stories'. Daarbij is de inhoud van de berichten maar tijdelijk zichtbaar. In 2022 zijn we de nieuwe huisstijl van het Stadskasteel consequent aan het doorvoeren in de berichten, dit zorgt voor betere herkenbaarheid. Dat dit wordt gewaardeerd zien we onder andere aan de populariteit van de reeks berichten: 'De Conservator vertelt'. In deze berichten wordt telkens één item uit de collectie uitgelicht en voorzien van een klein stukje inhoudelijke informatie. Hier wordt veel en positief op gereageerd. Er wordt minimaal twee maal per week een bericht gepost. Ook wordt er meer nadruk gelegd op bewegend beeld, dit zorgt via de algoritmes waar Facebook en Insta mee werken, voor betere zichtbaarheid op zowel Facebook als Instagram.

Posters

Maar niet alle communicatie verloopt via de digitale weg. In Zaltbommel is het gebruikelijk om via fysieke posters, die worden getoond in de etalages van diverse winkels, bij kunstenaars, in supermarkten, bibliotheek etc. aandacht te krijgen voor evenementen die plaatsvinden. Wegens de kosten die het opmaken en printen van posters met zich meebrengt, hebben we dit lang niet altijd gedaan. Maar in het laatste kwartaal van 2022 hebben we toch meer ingezet op fysieke posters, en een paar evenementen ook via deze weg onder de aandacht gebracht. Dit zorgt voor meer lokale bezoekers bij evenementen. Omdat dit een goede manier van het genereren van publiciteit lijkt, zullen we dit in 2023 vaker gaan inzetten. We verwachten dat het onderzoek naar ons publiek uitsluitsel zal geven over de wijze waarop onze bezoekers ons weten te 'vinden'. Afhankelijk van de resultaten van dit onderzoek zullen we fysieke posters vaker gaan inzetten.

Regionale kranten

De contacten met de Bommelerwaardgids, het enige regionale krantje dat in de Bommelerwaard nog huis-aan-huis wordt bezorgd, zijn goed. Bij activiteiten wordt er altijd een persbericht met foto ingestuurd, en meestal wordt dit geplaatst. In 2022 hebben we ook zelf een krantje gemaakt, in samenwerking met Uitgeverij Ediat. Dit is huis-aan-huis verspreid samen met reclamedrukwerk. In dit krantje hebben we belicht welke activiteiten er in 2022 waren, en inhoudelijke informatie over het Stadskaasteel over het voetlicht gebracht. Ook hebben we onze culturele samenwerkingspartners in Zaltbommel: TIB, de Maartenskerk, Kunstrandje en het Mikwe, redactionele ruimte geboden in het krantje. Hierdoor kende het krantje een gevarieerde inhoud. We hebben goede reacties gehad op dit krantje. Ook in 2023 gaan we weer zo'n krantje maken.

Het blijkt wel lastig om in het Brabants Dagblad aandacht te krijgen voor het Stadskaasteel. Ondanks onze pogingen lukt het maar zelden om redactionele ruimte te krijgen in deze krant.

Website

Helaas is het in 2022 niet gelukt om een nieuwe website te realiseren. Er was een plan geschreven, maar dat is wegens de kosten die de hosting met zich mee zou gaan brengen, door het bestuur afgekeurd. Gezien de krappe financiële situatie van het Stadskaasteel is het jammer genoeg onmogelijk om geld vrij te maken voor de website. Er is gestart met de bouw van een nieuwe, maar deze is nog niet klaar. Inmiddels staat de huidige website op omvallen en in het niet (slecht) meer mogelijk om deze te updaten, zowel technisch als inhoudelijk. Daardoor komt het helaas voor dat bezoekers verkeerd zijn geïnformeerd over de openingstijden. We hopen dit in 2023 te kunnen oplossen.

Sandra van Hooff, PR

Beheerder

De beheerder is sinds juni 2022 in dienst van het Stadskaasteel.

In de periode hiervoor is er onderhoud gepleegd aan het houtwerk en zijn scheuren in de gevel van het Museumcafé hersteld. Ook zijn er diverse evenementen in de tuin georganiseerd (Emmy Verhey Festival en Singer Songwriterfestival in september, Bokbierproeverij in oktober, Orgeldag in mei, Tussen Prul en Pronkstuk in juni) evenals enkele besloten festiviteiten.

in totaal hebben er 97 bezoekers via cultuurarrangementen het museum bezocht (koffie met appeltaart en rondleiding door het museum in combinatie met stadswandeling). Verder hebben vrijwilligers BHV-training en SVH-examen gevolgd.

Tommy van Willigen, beheerder

Bezoekerscijfers 2022

Betalende bezoekers			Niet betalende bezoekers		
	2022	2021		2022	2021
Volwassenen	3990	2558	Kind t/m 3	163	121
Jongeren	503	564	Gratis evenement	200	200
Cultuurarrangement	97	27	Overig gratis	0	56
Educatie	993	324	tuin	1035	981
Vestingles		400	Rembrandt/lcom	31	8
Diner		327			
TOTAAL	5583	4.200		1429	1366
TOTAAL 2021					5566
TOTAAL 2022					7012